

Pr Ülle Madise

Õiguskantsler

info@oiguskantsler.ee

26.12.2021

Linnavolikogu liikmete sõltumatus ja kuulumine linna nõukogudesse

Austatud Õiguskantsler

Pöördume Teie poole küsimuses, kas linna- või vallavolikogu liikmed võivad kuuluda linna või valla osalusega äriühingute ja sihtasutuste nõukogudesse. Palume teie hinnangut arvestades kehtivat õigust ning võimude lahususe põhimõtet.

Seni on äriühingute ja sihtasutuste nõukogude liikmelisust käsitletud ennekõike riigi tasandil.

Juba 2008. aastal leidis õiguskantsler Allar Jõks, et Riigikogu liikme kuulumine riigi esindajana riigi osalusega äriühingu nõukogusse toona kehtinud nimetamiskorra alusel oli vastuolus võimude lahususe ja tasakaalustatuse põhimõttega.¹

Teie leidsite 2016. aasta vastuses Rahandusministeeriumile, et kuniks riigi osalusega äriühingute või riigi asutatud sihtasutuste nõukogu liikmeid nimetab täidesaatev võim, vähendab selliste juriidiliste isikute nõukogu liikmeks olemine Riigikogu liikme sõltumatust, see aga rikub võimude lahususe põhimõtet.²

Kui riigi tasandil on alates 2016. aastast lähtutud põhimõttest, et valitsus ei nimeta Riigikogu liikmeid riigi osalusega äriühingute ja sihtasutuste nõukogudesse, siis kohalikul tasandil valitseb jätkuvalt kord, kus linna- või vallavalitsus nimetab nõukogudesse linna- või vallavalitsuse liikmeid.

Näiteks sätestab nii KOKS kui ka Tallinna põhimäärus, et sihtasutuse, osaühingu või aktsiaseltsi nõukogu liikmed nimetab, samuti asutaja, osaniku või aktsionäri õigusi teostab linnavalitsus.³ Käesoleval hetkel kuulub Tallinna linna osalusega erinevatesse sihtasutustesse, aktsiaseltsidesse ja osaühingutesse 9 Tallinna Linnavolikogu liiget [LISA1].

¹https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/6iguskantsleri_ettepanek_nr_1_riigikogule_riigikogu_liikme_kuulumine_ariuhingu_n6ukogusse.pdf

²https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/riigikogu_liikmete_kuulumine_riigi_ariuhingute_noukogudesse.pdf

³ Sihtasutuse, mille ainuasutajaks on linn, samuti osaühingu või aktsiaseltsi, mille ainsaks osanikuks või aktsionäriks on linn, asutamise ja lõpetamise otsustab ning põhikirja ja selle muudatused kinnitab linnavolikogu. Sihtasutuse, osaühingu või aktsiaseltsi nõukogu liikmed nimetab, samuti asutaja, osaniku või aktsionäri õigusi teostab linnavalitsus. Kui osaühingul ei ole nõukogu, nimetab linnavalitsus osaühingu juhatuse liikmed. Kui sihtasutusel on mitu asutajat või kui äriühingus osaleb lisaks linnale ka teisi osanikke või aktsionäre, samuti kui linn osaleb liikmena mittetulundusühingus, otsustab osalemise ja selle lõpetamise linnavolikogu. Muus osas teostab osaniku-, aktsionäri-, asutaja- või liikmeõigusi linnavalitsuse poolt nimetatud isik. [TPM § 69 lg 3 ja KOKS § 35 lg 3]

Põhiseaduse kommenteeritud väljaanne ütleb, et KOV organeid võimude lahususe ja tasakaalustatuse põhimõtte valguses ei käsitleta, küll aga tuleb ka kohaliku võimu teostamisel vältida huvide konflikti ja kehtestatud tööjaotuse rikkumist.

On selge, et kuulumine linna asutuse nõukogusse tähendab volikogu liikmele täiendavad majanduslikku tulu, ligipääsu privilegieeritud infole ja teatavat prestiiži. Need lisahüved (või hirm nende kaotamise ees) asetavad volikogu liikmele aga sõltuvusse linnavalitsusest ning suurendavad võimalikke huvide konflikte.

Lähtudes eeltoodust ning Teie 2016. aasta seisukohast palume Teie hinnangut, kas linna- või vallavolikogu liikmed võivad kuuluda linna või valla osalusega äriühingute ja sihtasutuste nõukogudesse olukorras, kus nad nimetab ametisse linna- või vallavalitsus.

Lugupidamisega,

/allkirjastatud digitaalselt/